

ծիրը, այն է՝ որ յատուկ, միայն աշակերտ-ներին համար, մի որոշեալ ժամանակամիջոց նշանակել՝ (օրինակ ճաշից յետոյ) մի քանի ժամ առանձին պարսպեղէն համար, նոյն դահլիճում, ոտք հասակաւորները լինելիս կը լինին: Գէթ այսպիսով ընկերութիւնը կարող է, ոչ միայն ազատել շատ անախոր-ժութիւնից մարդկանց, այլ և օգուտ քաղել նրանից, որ շատ աշակերտներ չեն մատա-հանում յաճախել ընթերցարան՝ նախօրօք չալի առջ ունենալով, որ կարող է ուսու-ցիչ կամ հոգաբարձու պատահել իրան այդ տեղը:

ՀԱՅՐ. ԲԱՐՈՒԹԵԱՆՍ



ԳԵՂԵՑԿԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

(Շար. տես յէջ 197)

ՊՐԱՎ Բ

ԵՆԹԱԿԱՅԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ ԳԵՂԵՑԻՒՆ

ԳԼՈՒԽ Ա

Գեղեցկիմ ժողովրդական սահմանը. — Գեղեց-կագիտութիւնը Ռոգերսոնութեամբ միւթ մը մկատուե-լու է — Գեղեցկագիտական մայիցից զամազամ աղբիւրները — Գեղեցկիմ տեսակները զգալիաց թելադրամքը. Գապիտոնեմ Աստղիկը և արդի ժարտարի մը գործը — Գեղեցկիմ ու տգեղիմ, հա-ճոյից և ցաւոց խառնուրդէմ յառաջ եկած զգա-ցումը — զամազամ տեսակը գեղեցկիմ:

Ա. — Եթէ փոխանակ գեղեցկին իմա-տաարական սահմանը փնտռելու՝ ընդունինք անոր ժողովրդական սահմանը և բաականա-նանք ըսելով թէ ագեղեցկի է ինչ որ հա-ճոյ է, խնդիրը կը մնայ հաճոյք բառը լաւ լուսարանելու՝ և առանձնասիրելու անոր խորին

ենթակայութիւնն ու զաղտիկ այլ անխղիք առնչականութիւնները գեղեցկիւր գառող ան-հատին նկարագրին (caractère) հետ:

Արդ, նկարագիրը ոչ այլ ինչ է, բայց եթէ բոլոր մեր նախնեացմէ ժառանգած և անհատօրէն ստացած կրկնակի փորձառու-թեանց յառաջածաղը (résultante), Այս ներ-քին և բեղմնաւոր դրամագիտուն վրայ զգա-լեաց զանազան գործարաններուն հետ մեր ըղեղային յարաբերութեանց մէն մի վայր-կեանք՝ անընդհատ մեծ կամ փոքր աճում մը կամ նւազում մը կը բերէ, ըստ որում իւրաքանչիւր նոր գրգիւ կանխազդայի գումա-րին համեմատութեամբ զրական է կամ բա-ցասական: Առաջին պարագային մէջ մեր նկարագրին վրայ յաւելած մը կ'ըլլայ, յի-շողութեան մէջ կ'արձանագրուի աւելի նշա-նով՝ և հաճոյք կը կոչուի. երկրորդ պարա-գային մէջ մեր հոգեբանական դրամագիտին զեղչ մըն է, նուազ նշանը կ'առնու և ցաւ կը կոչուի: Միայն նկարագիրը կա-մուած է զգայարանական և մտաւորական, այսինքն զգացողական, իմացողական և գա-ղափարային յիշողութիւններէ և հետեւաբար հետզհետէ աւելի բարձր հաճոյք կամ ցաւ կ'իմանանք՝ այդ ոգեկան տեսակաց իւրաքան-չիւրէն:

Գլխաւորաբար զգայարանական հաճոյքն ու ցաւը “գեղեցկի կամ տգեղ”, կ'անուանենք, զլիաւորապէս իմացական հաճոյքն ու ցաւը “ճշմարիտ կամ սուտ”, զլիաւորապէս գա-ղափարային հաճոյքն ու ցաւը “սուր կամ անսուր”:

Ըստ այսմ՝ գեղեցկին այն է որ մեզ հա-ճոյ է, բայց մասնաւոր զգայարանօք և հետ-զհետէ անկէ բարձրանալով՝ զգացմամբ, ի-մացականութեամբ և խեղալով:

Բ. — Արդ եթէ գեղեցկիւր ոչ այնչափ առարկայից որչափ մեր զայն նկատելու տրա-մագրութեան մէջ է, այսինքն, եթէ գեղե-ցկիւր առարկայական կերպով քննելով անհնար եղաւ մեզ հաստատել բացարձակ օրէնք մը որ ամէն գեղեցկի առարկային կարենայ պատ-կանիլ, հարկ կ'ըլլայ՝ ինչպէս ըսինք՝ գե-ղեցկագիտութիւնն իբր հոգեբանութեան ճիւղ մը միայն նկատել և ըստ այնմ, ուսումնա-

սիրել : Եւ արդարեւ , բնախօսութենէ՝ ամէն
 ոգեկան գործունէութիւն կը կաղապարուի ստու-
 րին գործարանաւորութիւններն և բարձրա-
 զոյն գործարանաւորութեանց զարգացման ա-
 ռաւին երեւոյթները (phase) կազմով փոխելին
 անդրադարձ գործոյն (action) տալարին վրայ .
 ինչպէս անգամազննութիւն իւր գործարանական
 ներքինութիւնը որչափ կ'նճոտ ալ ըլլայ՝ ոչ
 այլ ինչ է բայց չղային աղեղ կոչուածին մէկ
 բարձրագոյն յեղաշրջութիւնը : Միով բանի-
 ինչ որ մեր հոգեւոր մէջ կ'անցնի ջղային
 զգայարանական այսինքն կեդրոնաձիգ հոսան-
 քի մը առաւել կամ նուազ անմիջական և
 տեսնելի կերպարանափոխումն է շարժիչ ջը-
 զային՝ այսինքն կեդրոնախոյս՝ հոսանքի մը :
 Ասոր վրայ հիմնուած է Արեւելիքի օրէնքը ,
 ըստ որում “ ամէն զգայութիւն և ըմբռնում
 կը ձգտի փոխուելու կամեցողութեան մը ,
 մղման մը , գործւոյ մը ” . և ասով մեր ու-
 առնաափորութիւնը երկու կէտի վրայ կ'ամ-
 փոփոխի . նախ մեր կրած յուզման տպաւորու-
 թիւնը , երկրորդ անոր արտայայտութիւնը ,
 բացատրութիւնը . պէտք է ուրեմն տեսնենք
 թէ հին է այդ գործառնութեանց մէջ զգա-
 յարանական առարկայական տարրը և որ բա-
 ժինը կիյնայ ոգեկան տարբերաց՝ այսինքն
 զգացման , իմացականութեան և խաւալին :
 Եւ յետոյ թէ զանազան նկարագրաց տէր և
 աննման պարագայից մէջ գտնուող տարբեր
 անհատից վրայ ինչ եղանակաւ և ինչո՞ւ կը
 ներկայորեն ենթակայական առարկայք՝ որոց
 համեմատ արտաքին զեղեցիկը այս կամ այն
 ինչ տարբեր տպաւորութիւնը կը գործէ ի-
 րենց զգալեաց և մտաց վրայ , և իրենց ե-
 րեւակայութեան մէջ յերկրաւած և ըստ ի-
 բերեց արեւնստագիտական կարողութեանց վե-
 բարարարուած ներքին զեղեցիկին այս կամ
 այն ինչ տարբեր արտայայտութիւնը կու տայ :
 Եթէ Լոքին խօսքը “ բան չկայ իմացակա-
 նութեան մէջ ” որ նախ եղած չըլլայ զգայու-
 թեանց մէջ , նշմարիտ է հոգեբանութեան
 նկատմամբ՝ նշմարիտ է մանուսանդ գեղեցիկա-
 գիտութեան նկատմամբ՝ որոյ բնիկ անունն
 իսկ — զգացողական — զգալեաց միջոցաւ ստա-
 նալի տպաւորութեանց կը պատկանի , այ-
 սինքն անոնց՝ որոց բունն ու արմատը զգա-

լեաց մէջ են , մինչդեռ ոստերը կը բարձ-
 րանան իմացականութեան սահմանները և
 կ'ուռնանան իտէալին անհունութեան մէջ :
 Արդարեւ եթէ մեր շատ զեղեցկագիտա-
 կան տպաւորութեանց մին լուծման ենթար-
 կենք՝ կը գտնենք թէ այն հոսանքը՝ յորմէ
 այդ տպաւորութիւնը ծագած է՝ բղեղին հաս-
 նելով մեծաւ մասամբ հոն կը սպառի , թէ
 դոյզն մասամբ կը տարբերողորոշի այն սուրբ
 ճիւղերուն մէջ՝ որ զգացման բուն զինքը վեր
 գտնուող գտնույն մէջ թափանցած են և
 անոնցմէ իմացականութեան և իտէալին ան-
 դրագոյն գոտեաց մէջ , թէ ամենաարդիւն մա-
 սամբ դուրս հոսած է , այլ գրեթէ բոլորու-
 վին այլափոխուած է այն բազմութիւ մեքե-
 նական , ֆիզիքական , քիմիական գործողու-
 թեանց որոց ամբողջութիւնը կը կազմէ պատ-
 կերը , այսինքն արտաքին տիեզերական եւ
 զերտարեան մը ներքին հոգեբանական հաս-
 սարագոր մը ամէն բանէ քանելի անելի քիչ
 ճեռոց և տարբեր՝ դեռ շատ հոծ , շատ զուտ ,
 այնչափ աւելի ստեղծականաբար (plastique-
 ment) յայտնի , այնչափ աւելի նիւթապէս
 առարկայական , որչափ նուազ միջոց ընթա-
 ցած է և նուազ յերկրաւում կրած է մեր
 բղեղին մէջ :
 Արդ , եթէ այս պատկերը իւր բնական
 տեղը , իր համակրական կապանքը գտնէ մեր
 զգայարանական նկարագիրը կամոզ միւս կան-
 խաղցալ (preëxistent) պատկերներուն հետ ,
 եթէ այս մեզ հաճելի է և զմեզ կը յուզէ ,
 այդչափ կը բաւէ զեղեցիկ ըսելու համար :
 Ուրեմն բան մը զեղեցիկ ըլլալու համար՝
 պէտք չունի որ անոր ի մեզ յարուցած ջղային
 հոսանքը զգալեաց գոտիէն անդր ծաւալի ,
 յուզմանք յարուցանէ , անտիկնել արթնցնէ .
 այդ ամէնը զեղեցկագիտութեան համար յա-
 ւելուած մ'է , շուայութիւն մը :
 Իական պայմանը պատկերն է . աշխոյժ ,
 ջերմ , անմիջական , ակներեւ պատկերը : Գե-
 ղեցիկ են հայեակին (kaléidoscope) երփն
 երփն չափակցութիւնները , յաստիկի մը բու-
 րումը , սփռակի մը զայլալիկը , թէպէտ ըսա-
 ինքեան աղօղից ամէնն ալ զգալեաց մանա-
 ւանդ կը զայլեն և անոնց սահմանէն անդր
 չեն անցնիր :

Գ. — Ուրեմն մեր ուսումնասիրութիւնը զգայիքն պէտք է օկսի անխտիր, որովհետեւ թէպէտ անհաւասար չափով՝ սակայն ամէնն ալ գեղեցկագիտական վայելիք գիտելիքներն։ Ստորեզգոյն կարող պէտք է տալ փորտեաց որոց ընծայած վայելք՝ երբեմն հոծ՝ բայց միշտ շփոթ է դոն ուրեք գիտակից են։ Յետոյ կարգաւ հետզհետէ կուգան ջղային զգայիք՝ որ արդէն աւելի հոգեբանական է և սպա շօշափելիքը, ճաշակը, հոտառութիւնը և տեսողմէ անհամեմատ ազնուական և բարձր տեսողութիւնը և չտողութիւնը, որ գեղեցկ կախօսից շատերուն համար միակ գեղեցկաւ գիտական զգայիքն են։ Այս ընդհանուր հայեցողութեամբ բոլոր բնութիւնը և ամէն ժաւ մանակները գեղեցկագիտութեան պարունակին մէջ ամփոփած կ'ըլլանք իւրաքանչիւրն ըստ իւր աստիճանին, սկսելով նախնականներէն (*protozoaire*) որ իւր սահմանափակ կենաց միակ հանդիքը սնդառութեան կը պարտի, և բարձրանալով հետզհետէ մինչեւ նորագոյն և փափկագոյն և աւելի մաքրկային զգայիքն, ինչպէս հոգւոյն նկատմամբ անհնար է մարդոց կատարելապէս ուսումնասիրել առանց ամէն բարձրութեանց խոյանալու, այգպէս մարմնոյն նկատմամբ թերի կը մնայ ուսումնասիրութիւնը, եթէ չիլնենք միշտեւ ստորնազոյն խաւերը որոնց միայ տիրող օրէնք զինք ալ կը վարեն։

Գ. — Մեր գեղեցկագիտական հանգրդն ու ցաւը դուն ուրեք էապէս օտոկ և կ'զդիացեալ ըլլալով՝ շատ մը հանդից կամ շատ մը ցաւոց և կամ շատ մը հանդից և ցաւոց խառնուրդին յառաջածագէն են, և անոնց անհաւասար և ազգի ազգի տեսակներէն կ'ունենանք բաղդատական հանդիք՝ մեծ և փոքր, միակ և լազմապատիկ, պարզ և բաղդադեալ, միօրինակ և բաղդազան, և անկէ զատ գոնոյ և երանգաց, արագ և յամր շարժմանց, ուղիղ և կոր գծերու, աստղազարդ երկնից և զօրահանդէսներու, նօթաներու, յանգերու, չափերու, որոշ և անխախտ համեմատութեամբք յաղորդութեան, աստիճանաւորման կամ փոփոխութեան տպաւորութիւնները ։ Ներքաշնակութիւնք և մեղեգիք (*mélodie*) չափակցութիւնք և յանգակցութիւնք, հակադրութիւնք և ներհակք (թշուկք և հակայք, վար-

զարէմ մանկիկք և արեւակէզ դիմնք պատեւազմողք)՝ որոց մէջ ջղային աշխատութիւնը կը հաւասարակշռուի և կեդրոն մը կը հանգչի, մինչդեռ միւսը կը գործէ։ Մի և նոյն տպաւորութեանց արդիւնքն են շնորհային — փոքրին գեղեցիկը — սուր նօթաներ՝ բաց գոյներ, մանր առարկայք, անօտք, դիւրաբեկ և քնքուշ իրեր, կորնթարզ հայելոյ մէջ տեսնուած գեղանկար մը, ժպիտք, քնքաշնք, մեղմիկ նայուածք, մեծդին, քօնդրապատոյի որոտընդոտս նօթաները, վառ ի վառ գոշտիլ գոյները, քարաշէն հոյակապ ապարանք, յաղիւթաւ գետերը, հուսկու լանջք, ըմբշական ճգուներ, վսեմը, անհունութեանց գաւափարը զարթոցանող զօրութիւնք, որոտմն և փոթորիկ, համաճարակ հրգենք, անսպառք անծայրածիր, ուլկէանոս, լեռներ ու վիհներ, խաւար և ակնախախղ շողիւնք, յաղթանակք և անհնարից զէմ պայքարք։ Բայց այս ամենուն մէջ, ինչպէս ըսինք, կը տիրէ միշտ բաղդատութեան զարգափարը։ Կատուիկը շնորհայի է որովհետեւ իւր շարժուածք ճապակ ու թեթեւ են ուրիշ կենդանոյ մը համեմատութեամբ։ Նաւը յաղթ է՝ որովհետեւ փոքրագոյն նաւի մը զաղափարն ունինք, և Պրունէլլերին գմբէթը վսեմ կը խոյանայ իտալական կապուտ երկնից տակ՝ բազմախուռն խոնարհ տանեաց քով։

Ե. — Ուրիշ ճոխ և յանկուցիչ գեղեցկութիւնք ալ որ անծանօթին խորհրդաւոր հմայքն ունին, կը ծնանին զգալեաց փոխադարձ ինքնեկ թեւադրութեան և որովք կը զգանք, զոր օրինակ, այս ինչ վանկերուն լուսաւորութիւնը կամ մթութիւնը, այս ինչ բաղդաւանից խմբերու խթմութիւնը կամ փափկութիւնը ։ Նոյայի մը գուլ կամ սուր ըլլալը, բառերուն աշխուժ կամ պաղու թիւնը, պարբերութեան մը ծանր կամ թեթեւ ըլլալը, այնպէս որ մի և նոյն բառից տարբեր շարադասութեամբ՝ տարբեր ներգործութիւն մը կը զգանք, կամ տարբեր բառերով մի և նոյն իմաստը տարբեր ազգեցութիւն կը գործէ։

Հոն է բնական և յախոնական աղբիւր ոչ միայն շարազգածութեան (*synesthesia*) ամենէն չնաշխարհիկ երեւոյթներուն, ինչ-

պէս, գունաւոր լսողութեան, համեղ հոտաւութեան, և ուրիշ նմանեաց, այլ նաեւ հետաքրքրական ձեւերուն, օճային արուեստաւորութեանց, երաժշտութեան նկարագրիչ զօրութեանց շատերն ։ Ասոր վրայ հիմնուած է նաեւ թեւադրական գեղեցիկը, այսինքն՝ այն որ զաղափարաց զարմանալի շղթայով մը իրմէ զուրտ բանի մը տպաւորութիւնը կը գործէ, այսպէս համեղաճաշակ կերակրող մը տեսիլն իւր անմիջական վայելքը կը պահանջէ, այն աստիճան որ բերնէն շոտը կը վազցընէ ։ Դիտեցէք թեւադրականութեան տարբերութիւնը նախնեաց և արդեաւ մէյմէկ հրաշակներաւի վրայ ։ Կապիտուլեան Աստղիկը բոլորովին մերկութեամբ՝ ողջախոհ և անմեղանկաւոր է վստան զի մարմնաւորաց քանդակներու տնարատ մէկ ձեւն է ։ Արդի ճարտարին գործոյն մէջ, ոչինչ մը, նայուածք մը, ժպիտ մը, շարժուածք մը, տանդէնտութիւն մը, ժապտակներու անօտը մէկ տալիս տաւելէ մտրթի մը կասկածը վեղէ կրնան զգլխել և ցնորեցուցիչ բազմադիմի զգացուածոց ասպարէզ մը բանալ մեր մաքրին առջեւ ։

Ամէն թեւադրութիւն ի քայ թողլով զգայաւորական գեղեցիկն՝ այնպիսի ճոխ և բարձր է, որչափ աւելի թուով զգալիք միանգամայն կը մասնակցին անոր ազդեցութեան ։ Ըլիզբէր կ'ախորժի միախառնուի հաւաքելէ զանազան հերթաշնակութիւններ ։ Երբոր սիրուն գեղձ մ'առնենաւ, նախ անոր ձեւէն կ'ախորժինք, անոյ՛ զայնէն, թեթեւ հոտէն ։ Վրայի քնքուշ ազուամագէն՝ որ մեր մասնները կը փաղաքշէ և վերջապէս հիւթայից մտէն ։ Եւ ոչ ապաքէն խրախճանութիւն մը աւելի կը գեղեցիկանար յորի յոյսերով՝ վայելուչ կարգաւորութեամբ, բերրեղներու փայլմամբ, ճոխ սպաններով, անուշահոտ ծաղիկեայ նարոտներով և զուարթ նուագօր ։

Ձ. — Ոչ միայն գեղեցիկ մը ուրիշ գեղեցիկի հետ խառնուելով՝ այլ և շատ անգամ գեղեցիկին և աղբղին՝ այսինքն հանդից և ցաւոց խառնուրդէն նորանոր ու բարձրագոյն գեղեցիկութիւնը կը ծագին ։ Եթէ ազդեղ՝ եթէ ցաւ և հանգիստ, գեղեցիկէն զօրաւոր չեն, եթէ իրարու հետ այնչափ սեղան ազդրտով կապուած են որ և ոչ իսկ մտօք կրնան ան-

ջատուիլ առանց հաճոյքն ու գեղեցիկը խանգարելու՝ այն ատեն աղբղին ինքնին և ցաւը մեզ սիրելի կ'ըլլան՝ գեղեցիկէն և հաճոյքէն իրենց ընդունած լուսաւոր ցոլացմամբ և փոխադարձ իրենց անոնց տուած անակնկալ և մասնաւոր արտայայտութեամբ ։

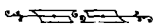
Այսպիսիք են բարկ կամ քողածածուկ, նորանշան կամ կծու կամ ախորժելի գեղեցիկները ։ Բարկ գեղեցիկը այն է՝ յորմէ հաճոյքը կը ծագի, իբր բերտ կը զրկանալէ մը (scorée) որ սակայն անոր վրայ նոր դուռաց և աշխոյժ մը կը յաւելու ։ Այսպիսի է գեղեցկութիւնը կապոյտ ծոնկին, կարմնեղ սալլուրդ պատանկի մը . քանի մը փոթութեամբ կամ տոթիկ պտուղներուն ճաշակը՝ որ յետոյ ախորժելի զգացում մը կը թողունք մաց վրայ . մտմենույ կարմրակայտ ողիւյք փշալից ոստերու մէջ ։ Քողածածուկ կամ թաքուն գեղեցիկն այն է որ առարկայի մը երկրորդական յատկութիւններէն դժուարաւ դուրս կը ծագի, մինչդեռ զխաւոր որպիսութիւնը գեղեցիկագիտօրէն մեզ անտարբեր և երբեմն իսկ վիրաւորիչ են ։ Այսպէս չինական կանացի գեղեցկութեան մեր անմարտ աչքը՝ ընդհանուր ախորժ մը զգալով հանդերձ անոր զէմքէն՝ թերեւս աղբղ անուանենք զայն, առանց սակայն յանկուցուելու դոճուն և ձեւոց նորորինակ ներդաշնակութիւնէ մը մետաքսեայ ամենանուրբ թէհեղներու ցոլմունքէն ու անոր վրայի նորանշան նկարներէն ։

Եւ մեր մէջ իսկ կ'ընթ կամ երիտասարդի մը նայելով երբեմն կ'ըսենք թէ գեղեցիկ չէ բայց կ'ախորժինք, անտարակոյս իւր զիմաւորձ գեղեցիկին սովորական հանգամանքները չունենալով՝ հանդերձ անտեսանելի, անշուշտ փելի բայց միանգամայն իրական գեղեցկութիւններ ունին որ զմեզ կը հրապուհեն և անոր ազդուութիւններն իսկ ախորժելի կ'ընծայեն մեզ, ինչպէս երբեմն ալ անթերի գեղեցկութիւն մը զմեզ պաղ կրնայ թողուլ ճիշդ այն որպիսութեանց չգտնուելով՝ զորս առ երեսս և հարեւանցի ակնարկով մը չենք կրնար սահմանել ։ Ասոր նմանող ազդում մ'առնին մեր վրայ նաեւ նորանշան և իրենց ազդուութեամբ հանդերձ ազդողական ձեւք և կերպարանք . ինչպէս ճարտարաց օմանց արտաւոր նորօրի-

նակ այլ իսկատիպ հանգերէք : Խալթող գեղեցիկը՝ ինչպէս փրփրող կծու գինին , կամ չարաճճի փողբիկ աղջկան մը քրքիչը , և վերջապէս ծաղրելւոյն սահմանի հասած ծիւծաղաշարժ երեւոյթը որ իրենց սեփական մասնաւոր համ մ'ունին մանաւանդ կանանց , աղօց , աւովին և վայրենեաց վրայ՝ իրենց բնդարմացեալ անդամները հեշտութեամբ ձգտելով կամ խողտանօք գանոնք կծկելով , ինչպէս մարդկային գէմքի անհեթեթ ձեւերը շուքի տակ . կապկի ծամածռութիւնները կամ թզուկ կուզ հոսկիտի մը կատակներ , և այլ այսպիսի բիւր տեսակը ջղային ձկտմանց և խողտմանց ու ցաւոց զգացման խստ հանդիս որ իրենց նորութեամբ կամ անակնկալ մեծ հանգամանքով մասնաւոր հեշտութիւն մը կը պատճառեն մեզ :

Շարայարեղի

Թ. ԹԵՐԶԵԱՆ



ՍՈՒՐԷԱՆԴԱԿ ԲԱԶՄԱՎԻՊԻ

ՆՈՐ ՀԱՐՑՍՈՒՆՔ

Է. ՄԱՍԻ ԲԱՇԽՈՒՄՆ ՀԱՅ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ ՄԵՋ

Հետաքրքիր եմ իմամալ ձեր Սոցիալականի միջոցաւ . ոչ կաթողիկէ Հայ եկեղեցեաց մէջ . ս. Պատարագի վերջաւորութեամ ժամանակ ժողով վերդի բաժնուած Մաւը լի մը մշակակութիւն ունի . Ո՞ր ժամանակէ մուտ գտած է Հայ եկեղեցւոյ մէջ Մաւի բաշխումը :

Միթէ՞ ուրիշ քրիստոնեայ եկեղեցիք ունէին այս սովորութիւնը :

Եթէ՞ Հայկական եկեղեցւոյ արարողութեամ կը պատկանի լիմու զի գործադրուիր Հայ կաթողիկէ եկեղեցեաց մէջ :

Գ. Ա.



Գ Ի Տ Ա Կ Ա Ն

ՆՈՐԱԳԻԻՏ

ԱՆԹԵԼ ՀԵՌԱԳԻՐ

(Շար. տես էջ 302)

2

Արդեօք Մարկոսիի հետագիրները կրնան ծովերէ ու լեռներէ անցնիլ :

Ոմանք կ'առարկեն . խնդիրը քանի որ հարթ թափաւալ գետնի վրայ կամ տափարակ ծովու երեսը գետեղուած երկու կայարաններու միջեւ հեռագիրը յրկելու վրայ է՝ կը հասկըցուի զիրար որ Մարկոսիի հեռագիրն յաջող ելք պիտի ունենայ . բայց եթէ այդ երկու կայարաններու մէջտեղը գտնուին շէնքեր , բլուրներ , լեռանց շղթաներ , և այլն , ինչպէս կարելի է որ եթերային ալիքներն առնոց զարնուելով՝ չընդհատուին կամ անոնց մէ անցնին :

Իրաւ է հանուած դժուարութիւնը . և սակայն փորձը կը ցուցնէ որ բառական յաջողութեամբ կ'անցնին , և փորձոյն տուած պատասխանն այս առարկութեան դէմ կարուկ է և միանգամայն համոզիչ . Հոլովայ մէջ շատ մը պատերու , ծածրերու , կամարներու , առաստաղներու , և այլն , միջէն անցնելով՝ զրկող կայարանին նշանները միշտ բնականութեան ստացող կայարանէն : Սպեցիայի մէջ՝ ընդ մէջ ցամաքի և նաւու՝ կարելի եղաւ միշտ հեռագրել և հեռագիրն ընդունիլ , չնայելով որ ընդունող կամ ուղարկող զործիքները նաւուն սամնախոր շտեմարանաց մէջ անգամ գետեղեցան , և նաւուն ու ցամաքին մէջ տեղը գտնուած տարածութեան վրայ կային կղզիներ և հրաւանդաններ :

Վերը ըսի՝ բառական յաջողութեամբ .